

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 48.

Torsdagen den 9 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 213, i anledning av riksdagens år 1931 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931;

nr 301, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till uppläggande av nya fastighetsböcker för landet, ersättning åt domare, vittnen och parter, rese- och traktamentspenningar, skrivmaterialier och expenser, ved m. m. samt tryckningskostnader;

nr 302, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till kostnader för allmänna fastighetstaxeringen år 1933;

nr 303, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till vattenkraftslånefonden;

nr 304, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till studielånefonden;

nr 305, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.;

nr 306, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst;

nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag rörande avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å statsskulden;

nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 266, gjorda framställning angående provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl.;

nr 311, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid navigationsskolorna;

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till försäkringsinspektionen; samt

nr 313, angående ordinarie anslagen till departementscheferna, till lönefyllnad åt statsministern samt till statsråden utan departement.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 318, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker m. m.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 319, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 12 maj 1897 (nr 27) för Sveriges riksbank; och

nr 320, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av §§ 9 och 17 lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre *Ramel* samt herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet *Jeppsson* hade tillkännagivit, att de hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Lindhagens interpellation angående den svenska rundradions ställning till världsproblemets språkfråga m. m.

Ordet lämnades till en början åt hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre **Ramel**, som yttrade: Herr förste vice talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Lindhagen till mig riktat följande fyra frågor:

1) Har regeringen bemärkt förre amerikanske ministerns i Stockholm Morris' budskap nyligen till svenskarna om medverkan att använda radion till större och ideellare mål än hitintills brukat ske, och särskilt att genom världsradion bygga bryggor av sympati mellan folken, vilket han ansett behövas i dessa tider?

2) Håller regeringen ej före, att detta uppslag är förtjänt även från svenskarnas sida av det största tillmötesgående?

3) Finner emellertid ej regeringen, att ett sådant uppsåt utgör en ytterligare påminnelse till världens styrelser att någon gång ägna allvarlig uppmärksamhet även åt världsproblemets språkfråga?

4) Bör ej således den svenska rundradion, likasom utländska rundradior, tillåta, att världsproblemets språkfråga och det vitt spridda världsspråket esperanto får komma till tals med lika fog som de av den svenska rundradion privilegierade franska, tyska och engelska nationalspråken?

För besvarande av den första frågan ber jag att få anföra, att regeringen genom pressen erhållit kännedom om att förre amerikanske ministern i Stockholm Ira Nelson Morris framlagt planer på att organisera ett utbyte av radioanföranden mellan vissa europeiska länder och Nordamerikas förenta stater, därvid anförandena från Europa skulle förmedlas av ett av de stora radiobolagen, och att en kommitté bildats i Stockholm med uppgift att befordra ett sådant radioutbyte. Härtill vill jag foga den anmärkningen, att dessa planer, om vars praktiska utförbarhet i större utsträckning jag icke i detta sammanhang vill yttra mig, i och för sig icke innebära något nytt eller oprövat, enär radioöverföring av sådan art som här avses sedan länge förekommit mellan många länder, även mellan Europa och Nordamerikas förenta stater.

Med anledning av herr Lindhagens andra fråga vill jag framhålla, att regeringen alltid är beredd att befordra varje praktiskt förslag, som kan vara ägnat att bidra till sympati och samförstånd mellan folken. Vad det här

ifrågavarande uppslaget beträffar erfar jag, att aktiebolaget Radiotjänst med största glädje och beredvillighet ställt sig till förfogande för förverkligandet av Mr. Morris' tanke på ett internationellt radioforum. Som redan nämnts, resulterade Mr. Morris' förhandlingar här i bildandet av en kommitté, och som ett första led i det uppgjorda programmet vidarebefordrades genom aktiebolaget Radiotjänst ett anförande av en svensk talare till det radiobolag, Amerikas största, varmed Mr. Morris samarbetat. Enligt vad jag erfarit, förklarade aktiebolaget Radiotjänst för Mr. Morris sin redobogenhet att mottaga och över svenska stationer återutsända anföranden, som kunde komma att hållas i Amerika och riktas speciellt till svenskar eller eljest vara av särskilt intresse för svensk publik. Det torde alltså kunna sägas, att Mr. Morris hos svenska vederbörande funnit allt intresse och tillmötesgående likaväl som hos myndigheterna i de övriga länder, han i detta ärende besökt.

Med avseende å interpellantens tredje och fjärde frågor vill jag till en början tillåta mig framhålla, att desamma näppeligen synas stå i något annat orsakssammanhang med de två föregående frågorna, än att Mr. Morris' plan torde förutsätta, att de föredrag, som per radio överföras till Förenta staterna, måste hållas på engelska språket. Endast genom att använda oss av detta kunna vi nå den stora radiopubliken på hinsidan Atlanten.

Vill man genom radion med det talade ordet nå ett annat folk, måste givetvis det språk användas, som förstås av det stora flertalet lyssnare inom detta folk. Detta sakförhållande kan ingen regering ändra.

Beträffande esperantos ställning i svensk radio vill jag först och främst framhålla, att herr Lindhagens på ett ställe i motiveringen till interpellationen gjorda påstående, att esperanto skulle saknas på radioprogrammet, icke synes fullt hållbart, något som för övrigt framgår av andra delen av samma motivering. Sedan ett par år tillbaka har under den tid i programmet, som varje vecka reserverats för Arbetarnas bildningsförbund, esperanto så gott som regelbundet förekommit åtminstone en gång i månaden, och en jämförelse med utländska radioprogram utvisar, att esperanto därför i Sverige har en mera gynnad ställning än i flertalet större utländska radioföretag. England har veterligen aldrig givit plats åt esperanto; i Danmark, Norge och Finland förekommer det endast undantagsvis och sporadiskt.

Vid bedömandet av frågan om organiserandet av språkundervisningen i radio hava vederbörande för närvarande ansett sig böra utgå från att den sammanlagda tid, som nu anvisats i programmet för detta ändamål, icke kan ökas, varav följer, att en utvidgning av esperantoundervisningen skulle komma att inkräkta på den tid, som reserverats för de levande språken. Från denna utgångspunkt och med hänsyn till den i förhållande till utländska radioprogram gynnade plats, som esperanto här intager, ävensom till alla övriga föreliggande omständigheter, har programrådet hittills avrått från en utsträckning av den tid, som i radioprogrammen nu ägnas detta hjälpspråk, men i övrigt lämnat frågan om framtida förändringar i detta avseende öppen.

Enligt vad jag inhämtat, finner aktiebolaget Radiotjänst för sin del, att det vore mer angeläget att utvidga antalet i radion representerade främmande språk och att bolaget genom att låta lyssnarna bli förtrognare med våra närmaste grannländers språk tror sig utföra ett reellt och fruktbara arbete för samförståndet mellan olika nationer.

Den ståndpunkt, som sålunda intagits av radioledningen, förefaller så mycket mera välgrundad, som enligt vad jag på vederbörligt håll inhämtat, just den organisation, som intresserat sig för esperantoundervisning i radio, nämligen Arbetarnas bildningsförbund, hittills icke själv framkastat någon som helst önskan om utsträckning av den för nämnda artificiella språk reserverade tid i programmet. Med det goda samarbete, som efter vad jag tror mig

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

veta alltid rätt mellan aktiebolaget Radiotjänst och Arbetarnas bildningsförbund, förefaller det mycket sannolikt, att om en dylik önskan verkligen förefunnits, den också vid något tillfälle bragts på tal.

Vad därefter — fränsett frågans behandling ur radiosynpunkt — angår världsspråksproblemet i allmänhet, vill jag framhålla, att regeringen, som önskar stödja alla effektiva strävanden att underlätta samfärdseln och förbindelserna mellan nationerna, ingalunda ställer sig oförstående till de försök, som på nu förevarande område göras i detta syfte. Vid bedömande av problemet synes då först och främst böra understrykas dess eminent *internationella* karaktär och erinras om resultat av den granskning, som kommit det samma till inför det internationella forum, Nationernas förbund, som i enlighet med sitt syfte och konstitution i främsta rummet måste vara ägnat att åstadkomma en universell lösning av frågan.

Som bekant hänsköts världsspråksproblemet efter upprepade debatter under de första förbunds församlingarna till förbundets kommission för intellektuellt samarbete, som år 1923 fattade beslut i ärendet. Utan att bestrida de praktiska fördelarna av användandet av ett konstgjort språk uttalade kommissionen, att den trodde sig icke böra rekommendera ett dylikt, och anförde vidare, att dess bemödanden framför allt borde inriktas på att befrämja studiet av levande språk och av främmande länders litteratur, enär detta studium utgjorde ett av de verksammaste medlen för att uppnå intellektuellt och moraliskt närmande mellan människor av skilda nationaliteter, ett närmande, som utgjorde Nationernas förbunds syfte. Sedan detta beslut tagits ad notam av Nationernas förbunds råd, synes frågan ej vidare hava behandlats av förbundet.

Utan att på något sätt vilja taga ställning till själva sakfrågan, nämligen huruvida överhuvud ett världsspråk inom överskådlig framtid skall kunna bli *internationellt* sanktionerat och i så fall *vilket* språk, tillåter jag mig här endast att för klargörande av det faktiska läget betona, *dels* att den ur internationell synpunkt mest auktoritativa myndighet, som står till buds, avvisat tanken på ett konstgjort språk, *dels* att även bland anhängarna till en dylik tanke frågan om vilket artificiellt språk, som vore att föredraga, synes vara i hög grad omstridd. Jag skulle vidare vilja erinra om att riksdagen under de senaste 20 åren haft att upprepade gånger noggrant undersöka och taga ställning till den nu i särskilt sammanhang väckta frågan. Det resultat, vartill riksdagen därvid städse kommit och till vilket skilda regeringar vid det ställningstagande i ämnet, som ifrågakommit, icke kunnat undgå att taga hänsyn, torde säkerligen i icke ringa mån kunna återföras till de även i det föregående antydda svårigheterna och ingalunda bero på någon obenägenhet från svensk sida att medverka till ett närmande av världens folk till varandra genom åtgärder på detta område.

Efter att härmed hava besvarat de fyra frågor i herr Lindhagens interpellation, som riktats till mig, vill jag endast med anledning av vissa uttalanden i motiveringen till interpellationen rörande aktiebolaget Radiotjänsts ställningstagande till en viss framställning om utsändning berörande esperanto nämna, att statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, som har att besvara en femte av herr Lindhagen framställd fråga, därvid även torde komma att beröra den sak, som åsyftas i interpellantens i nämnda hänseende gjorda uttalanden.

Herr statsrådet **Jeppson** erhöll härefter ordet och anförde: Herr talman! Den femte frågan i den interpellation, som i övriga delar nyss besvarats av ministern för utrikes ärendena, är riktad till chefen för kommunikationsdepartementet och har följande lydelse:

»Är det ej av synnerlig vikt, att den svenska rundradion, liksom skett i andra länder, helt eller delvis förstatligas samt att i varje fall omedelbart sker en sådan omorganisation av dess nu bestämmande instanser, att skälig ytt-randefrihet även tillägges en nyare tids tänkesätt och angelägenheter?»

Till grund för den svenska rundradioverksamhetens ordnande ligga vissa å 1923 av dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet uppdragna, av Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1923 godkända riktlinjer. Enligt dessa riktlinjer, vilka syftade till att redan från början ställa rundradiorörelsen under statens kontroll, skulle anordnandet av sändarstationer ankomma på staten, som jämväl skulle förbehålla sig äganderätten till stationerna. Utövan-det av den egentliga rundradioverksamheten skulle däremot överlämnas åt den enskilda företagsamheten, därvid statens stationer på lämpliga tider och villkor skulle ställas till förfogande för ändamålet. I ekonomiskt hänse-ende skulle verksamheten baseras på bland annat årliga, av telegrafstyrelsen från innehavare av mottagningsapparater upptagna licensavgifter.

I överensstämmelse med dessa grunder, vilka anmäldes för 1924 års riksdag och ej föranledde erinran, träffades i slutet av nämnda år avtal mellan telegrafstyrelsen och aktiebolaget Radiotjänst angående rundradiorörelsens ordnande. Det nuvarande avtalet med bolaget är dagtecknat den 8 juni 1927.

Avtalet, vilket genom beslut den 9 juni 1927 godkänts av Kungl. Maj:t, innehåller bland annat följande bestämmelser:

Rundradioprogrammen, vilka skola vara av växlande art och skänka god förströelse samt överhuvud taget vara ägnade att vidmakthålla allmänhetens intresse för rundradio, skola hållas på en hög ideell, kulturell och konstnärlig nivå och vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet. Rundradiorörelsen skall så bedrivas, att folkkupplysningen och folkbildningsarbetet därigenom befrämjas. Bolaget skall i nu angivna hänseenden meddela direktiv åt de privata rundradiostationerna.

De allmänna riktlinjerna för rundradioprogrammens läggning och för rörelsens bedrivande skola uppgöras i samförstånd med telegrafstyrelsen.

Bolaget skall vara underkastat de bestämmelser om kontroll över rundradio-programmen, som Kungl. Maj:t kan komma att utfärda.

Kungl. Maj:t äger utse ordförande och ytterligare en ledamot i bolagets styrelse jämte en suppleant. Av dessa ledamöter skall den ene representera huvudsakligen telegrafverkets intressen och den andre huvudsakligen kultur- och bildningsintressen. Kungl. Maj:t äger dessutom utse en av de två revisorer, som enligt bolagsordningen hava att granska bolagets räkenskaper, ävensom en suppleant för denne.

För att biträda med upprättande och granskning av radioprogram skall vid sidan av bolagets styrelse finnas ett programråd med den närmare upp-gift och sammansättning, som Kungl. Maj:t efter förslag av bolaget bestämmer.

Med avseende å programrådets verksamhet har Kungl. Maj:t den 15 oktober 1926 meddelat bestämmelser. Enligt dessa bestämmelser skall programrådet utgöras av högst nio ledamöter. Av dessa utser Kungl. Maj:t en ledamot, tillika ordförande, samt en ledamot såsom representant för de enskilda sam-manslutningar, vilka med vederbörligt tillstånd driva rundradiostationer. Vi-dare utses en ledamot av telegrafstyrelsen och en av musikaliska akademien, varjämte stadskollegiet i Stockholm äger utse en ledamot samt Folkbildnings-förbundet och Arbetarnas bildningsförbund gemensamt en ledamot. Ytterli-gare ledamöter intill fastställt antal utser Kungl. Maj:t efter förslag av pro-gramrådet. Ledamot eller suppleant i bolagets styrelse får ej vara medlem av programrådet. Programrådet har till uppgift att vara ett vid sidan av bo-lagets styrelse stående organ för samtliga svenska rundradioprograms gransk-

*Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemet
språkfråga
m. m.
(Forts.)*

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

ning och bedömande från allmänna synpunkter. Rådet äger befogenhet att självständigt granska programmen, att taga del av de anmärkningar mot desamma, som kunna inkomma till bolaget eller till innehavare av enskild rundradiostation, samt att till Kungl. Maj:t eller bolagets styrelse inkomma med de framställningar beträffande programmens innehåll eller i fråga om riktlinjer för programverksamheten, vartill rådet kan finna anledning. Det åligger däremot icke rådet att taga direkt befattning med det löpande arbetet för programmens anordnande och sammansättning eller att bära ansvar för programvalet. Bolagets styrelse äger påkalla överläggningar med rådet i de frågor, som falla under rådande bedömande, ävensom att infordra rådets yttrande i dylika frågor. Rådet har även att på anmodan avgiva utlåtande till Kungl. Maj:t eller telegrafstyrelsen.

Frågan om rundradioverksamhetens ordnande var, på grund av motioner i båda kamrarna, så sent som år 1930 föremål för riksdagens prövning. I motionerna begärdes utredning i sagda ämne. Motionärerna framhöllo, att det vore anledning att i tid överväga sådana åtgärder, vilka i det allmännas händer helt överförde det viktiga kultur- och bildningsmedel, som rundradion vore. Vederbörande tillfälliga utskott avgåvo likalydande utlåtanden samt uttalade bland annat följande:

»Det torde vara en allmän mening, att A.-B. Radiotjänst på ett i det hela tillfredsställande sätt omhänderhaft ledningen av radioverksamheten i vårt land. Motionären har icke heller såvitt av motionen framgår ansett anledning föreligga att i berörda avseende framställa någon anmärkning. Tvärtom har motionären uttalat, att det vore 'orätt att förneka, att den för programval och utsändning ansvariga ledningen för A.-B. Radiotjänst i stort sett på ett synnerligen objektivt och taktfullt sätt omhänderhaft sin ansvarsfyllda maktbefogenhet'. Sitt yrkande om rundradions överförande i statens händer grundar motionären i stället dels på behovet av en enhetlig och objektiv ledning av radioverksamheten och dels på dess landsomfattande betydelse. Såvitt utskottet kunnat finna, kan någon anmärkning för bristande enhetlighet i ledningen av radioverksamheten icke med fog framställas. Själva radioverksamheten och programanskaffningen ligga nämligen helt i händerna på bolagets styrelse och dess organ, och endast den rent tekniska sidan av radioverksamheten ombesörjes av ett statens organ, telegrafstyrelsen, men sistnämnda förhållande har givetvis icke någon inverkan på enhetligheten i själva verksamhetens ledning. Hänsynen till behovet av en objektiv ledning synes icke heller kräva ett förstатligande av rundradioverksamheten. Enligt den erfarenhet, som hittills kunnat vinnas härom, ha i nämnda hänseende några missförhållanden, som kunna åberopas till stöd för motionärens yrkande, icke förekommit, och motionären själv har, såsom ovan nämnts, för sin del vitsordat, att den hittillsvarande ledningen omhänderhaft verksamheten på ett i stort sett synnerligen objektivt sätt. Om sålunda å ena sidan sådana missförhållanden, som kunna motivera ett förstатligande av rundradion, icke synas föreligga, torde, å andra sidan, några bestämda fördelar av statens övertagande av rundradioverksamheten åtminstone icke för närvarande stå att vinna och hava icke heller av motionären påvisats. Däremot synes icke utslutet, att rundradions övertagande av staten skulle, såsom telegrafstyrelsen antytt, kunna äventyra den hittillsvarande gynnsamma utvecklingen av rörelsen.» — Det må inom parentes anmärkas, att sista meningen av andra kammaren utslöts ur motiveringen.

Utskotten erinrade vidare om den kontroll från statens sida, som ledningen av A.-B. Radiotjänst vore underkastad, samt yttrade slutligen, att tillfredsställande garantier för ett objektivt och i övrigt lämpligt handhavande av radiorörelsen således funnes även under nuvarande organisationsform. Utskot-

ten hemställde, att respektive motioner icke måtte föranleda åtgärd, och detta blev även kamrarnas beslut.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, är den tekniska delen av rundradioöverelsen helt statlig. Den egentliga rundradioverksamheten — programmets sammanställande och utsändning — är däremot överlämnad åt ett enskilt företag, på skilda sätt underkastat en vittgående statlig kontroll. Denna organisationsform synes i stort sett hava visat sig ändamålsenlig; de omdömen och övriga uttalanden i denna riktning, som de återgivna utskottsutlåtandena innehålla, äga enligt min mening alltfjämt giltighet. Därmed är dock icke sagt, att den nuvarande organisationsformen i allt bör vara den slutgiltiga. Rundradioverksamheten är fortfarande stadd i kraftig utveckling, och allt efter som denna fortskrider kunna nya synpunkter på saken uppkomma. För närvarande synes emellertid anledning icke föreligga att överväga ett förstatligande, utöver vad redan är fallet, av rundradioverksamheten. Härmed torde jag hava besvarat den förra delen av det framställda spørsmålet.

Den senare delen av spørsmålet, innefattande frågan om en omedelbar »omorganisation av den svenska rundradions bestämmande instanser», föranleder mig att meddela följande.

Av aktiebolaget Radiotjänsts sju styrelseledamöter utgöra fem, däribland de två av Kungl. Maj:t tillsatta, ett arbetsutskott, som ansvarar för programsammanställningen; arbetsutskottet prövar de av riksprogramchefen uppgjorda programförslagen. Därest klagomål mot programmen framkomma, prövas de av programrådet — härför erfordras icke någon särskild hänvändelse till rådet — varefter detta meddelar bolagsstyrelsen sina eventuella anmärkningar. Skulle programrådets anvisningar icke leda till den påföljd, rådet kan hava önskat, har rådet, såsom förut nämnts, möjlighet att hos Kungl. Maj:t anmäla förhållandet.

Riksprogramchefen är således icke den som bestämmer vad som skall förekomma i radioprogrammen, utan dessa program fastställas av styrelsens arbetsutskott, vari staten är väl representerad. Riksprogramchefen har emellertid och måste uppenbarligen hava befogenhet att, därest utav någon omständighet, sjukdomsfall eller dylikt, ett av arbetsutskottet beslutat program icke kan helt genomföras och tiden icke medgiver inhämtande av utskottets mening, själv bestämma om programmets utfyllande ävensom att, då något aktuellt inslag av särskilt värde i sista stund blir tillgängligt och frågan av nyssnämnda skäl ej kan underställas utskottet eller någon av dess medlemmar, göra ändring i det bestämda programmet. En sådan åtgärd anmäles emellertid alltid till arbetsutskottet. I det fall, som föranlett interpellationen, har riksprogramchefen, enligt vad jag inhämtat, varit i samförstånd med den av Kungl. Maj:t utsedde ordföranden i programrådet, då han ansett sig icke böra vidtaga ändring i det av arbetsutskottet en gång fastställda programmet, och vid ett med anledning av detta fall hållet sammanträde har programrådet enhälligt icke funnit anledning till erinran mot nämnda ständpunkts-tagande.

Då ansvaret för programuppställningen således regelmässigt vilar direkt på styrelsen för det bolag, som anförtrotts rörelsen, eller rättare sagt på det av flertalet styrelseledamöter bestående arbetsutskottet, och då dessutom det till sitt flertal av Kungl. Maj:t utsedda programrådet, vilket tillika representerar skilda intressegrupper, har att utöva och, om så erfordras, jämväl till Kungl. Maj:t framföra kritik av programmen samt i övrigt göra framställningar beträffande desamma, lär en ändring beträffande bestämmanderätten över programmen ej kunna ske inom den nu bestående organisationens ram. Någon anledning att vidtaga ändring i denna organisation synes, såsom jag i det föregående uttalat, för närvarande icke föreligga.

*Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)*

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

Herr **Lindhagen**: Jag ber att få tacka de båda regeringsrepresentanterna för att de benäget gjort sig osparad möda att besvara de här förflugna interpellationerna. Jag har ju icke kunnat vänta någon förståelse för denna sak: tiden är visserligen mogen på djupen men icke i de högre luftstrecken. När utrikesministern — älskvärt, som vanligt — förklarade, att regeringen ingalunda ställde sig oförstående mot världsproblemets språkfråga, så skulle jag gärna vilja taga detta för kontant. Men jag konstaterar även i anledning av hans svar i övrigt, att intresset för närvarande högeligen ligger i sin linda på höjderna och i ledande kretsar. Då är statsrådet Jeppssons svar nästan något mera löftesbringande, ty han hade en horisont, som han pekade på.

Jag har framställt denna interpellation för att hålla en av världens enligt min och mångas mening största fredsfrågor öppen. Utvecklingen går tydligen i den riktningen, att det är droppen som urholkar klippan. Genom sådana här små diskussioner komma påminnelser om denna frågas existens, och det är egentligen detta, som är avsikten med interpellationen.

För att nu emellertid ytterligare stimulera intresset tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på — vilket jag inte gjort förr i denna fråga — att världsproblemets språkfråga föddes i sammanhang med världens skapelse. Så viktig ansågs den vara. När Jehovah eller Herren, som han kallades, hade skapat jorden och människorna med mera, så hette det i den gamla bibelöversättningen, såvitt jag minns rätt, att han fann det hela »ganska gott». I den nya bibelöversättningen, som kom under världskriget, står det, att han fann det »mycket gott».

Emellertid misstog sig Jehovah såsom förmäles i Första Moseboken kapitlet 6. Människornas ondska växer, sade han, jorden är uppfylld av våld, som de öva, och han ångrade, att han gjort dem. Så kom syndafloden. Och Noa med det levande, som han kunde få med sig i arken, var den ende, som överlevde den, ty han var en rättfärdig man. Sedan fortplantade sig Noa och hans efterkommande; men då kom det nytt missnöje ifrån Jehovah. Det skildras i Första Mosebok 11 kapitlet sålunda: »Och hela jorden hade enahanda tungomål och talade på enahanda sätt. — Och de sade: 'Kom, låt oss bygga oss en stad åt oss och ett torn, vars spets räcker upp i himmelen, och så göra oss ett namn; vi kunde eljest bli kringspidda över hela jorden.' Då steg Herren ned för att se staden och tornet, som människobarnen byggde. Och Herren sade: 'Se, de äro ett enda folk och hava alla enahanda tungomål, och detta är deras första tilltag; härefter skall intet bliva dem omöjligt, vad de än besluta att göra. Välan, låt oss stiga dit ned och förbistra deras tungomål, så att den ene icke förstår den andres tungomål.' Och så spridde Herren dem därifrån ut över hela jorden, så att de måste upphöra att bygga på staden. Därav fick det namnet Babel, eftersom Herren där förbistrade hela jordens tungomål; därifrån spridde ock Herren ut dem över hela jorden.»

Nu ångrar sig tydligen Jehovah, att han genomförde språkförbistringen. En ny syndafloed stiger nämligen upp över horisonten. Den stiger allt mer, och jag föreställer mig, att Herren finner, att också den splittring av människorna, som ligger i förbistringen av deras språk, var ett misstag.

Nu ha emellertid gestalterna Rabe, Henriksson och Ramel här i Sverige inte haft någon känning av omkastningen i Jehovahs uppfattning, såvitt jag förstår, utan deras interpellationssvar slår företrädesvis vakt om Jehovah i hans villfarelse, då han införde språkförbistringen. Ty den synas de vilja väsentligare upprätthålla åtminstone under sin livstid, »Gud vare lovad», att det är som det är, kan sägas vara mottot på rundradions och utrikesministeriets nu framförda åskådningssätt.

Jag övergår nu till nutiden och till den episod, som tagits till utgångspunkt i denna interpellation. Jag förutskickar därvid, att interpellationens kärna är

någonting, som i alla fall tycks vara riktigt. Det är något av het gröt i densamma, ty alla höga vederbörande göra så långa omvägar och komma inte in på huvudsaken. Därför tackar jag också för detta indirekta erkännande.

Jag läste i en tidning, att förre amerikanske ministern Morris kommit hit med ett budskap till det svenska folket. Syndaffloden stiger visserligen, men trots allt kommer en fredsduva då och då med ett olivblad, bådande en ny vår. Och Morris var ett sådant blad. Den mänskliga rösten, säger han, är det bästa medel, som vi äga för att förstå varandra. Varför skall man då inte genom radio låta människorösten spela en roll i det internationella samförståndets tjänst? Då man kan tala över land och vatten, kan man göra det så, att bryggor av sympati byggas mellan folken. Det behövs i dessa tider, slutade herr Morris.

Det där var ju en stor tanke. Men han talade inte om, vilket språk som skulle användas. Han har varit diplomat, och sålunda kan han utom sitt engelska modersmål antagligen även något franska och tyska. Det är väl nog för honom liksom för diplomaterna i gemen. De äro beati possidentes av utrikesmakten, där man inte fått någon anfäktelse om vilket språk som folken behöva. Men om den mänskliga rösten skall göra sig gällande och bringa sympati mellan folkens breda lager, då böra dessa väl känna begagna samma språk. Därmed äro vi inne på själva pudelns kärna.

Nu har utrikesminister Ramel framhållit, att regeringen genom pressen fått kännedom om Morris' initiativ och därom vänt sig till aktiebolaget Radiotjänst. Att behöva konversera med ett aktiebolag, när det gäller människornas själar! Jag har inte hört, att aktier kunna bli själaglada. De kunna bara glädja sig över utdelningar. Nå, det var kanske ett förfluget yttrande av mig. Ett aktiebolag kan ju också bildas på det sättet, att det kan bli till nytta för själavården någon gång.

Utrikesministern anmärker emellertid, att Morris' uppslag icke är något nytt. Man har redan i radio internationellt börjat meddela sig med varandra och hålla föredrag för varandra. Men Morris' tanke var ej att man skulle nöja sig med dessa sporadiska ansatser. Han ville införa ett världssystem, en helt ny ordning, där man verkligen skulle kunna även föra fridens talan internationellt, och där de stora folklagren skulle kunna förstå varandra och känna fläktarna från ett broderskap, vilket de nu icke göra, och allraminst genom de krigsförklaringar, som staterna — av nödtvång, det får man tillägga — utfärda emot mänskligheten nu i växande tempo.

Nu kommer utrikesministern vid besvarandet av tredje och fjärde frågorna in på *språkfrågan*. Då säger han först, att det är klart, att Morris' plan förutsätter, att vid tal med Förenta staterna måste talet hållas på engelska, ty då blir det ju mest förståelse där borta. Och så tillägger han, att givetvis måste alltid det språk användas, som förstås av flertalet lyssnare inom folket, och detta sakförhållande kan ingen regering ändra.

Jag vet ej, hur utrikesministern uppfattar en regerings ställning. Han söker skydd bakom en folkförbundskommitté och svenska riksdagens beslut uti frågan. Men en regering skall väl regera själv! Den bör väl gå i spetsen för sitt folk och upplysa det om sådant som folket inte kommit underfund med ännu. Den måste väl våga något och ej helst söka skydd till och med bakom obekantskap med saken, vilken metod jag tycker att utrikesministern i detta fall för mycket använt. Det är väl givet, att skall någon gång en verklig internationell förbrödring komma till stånd, så måste världen få ett världsspråk. Den tidpunkten skjuts nu i interpellationssvaret undan till en obekant avlägsen framtid. Intet annat språk än de privilegierade nationalspråken, franska, engelska och tyska synes väga något inför regeringens målsman vid detta till-

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

fälle. Här gäller det emellertid att tillgodose de breda lagren, som allt mer tillägnat sig radion som upplysningsmedel inom de olika länderna.

Emellertid tillåtes det redan nu mångenstädes att tala och undervisa på annat språk än det som gäller i det land, som mottar utsändningen, för att man därigenom åtminstone skall träffa en del personer, som känna till eller önska lära detta andra språk, även om flertalet radiolyssnare icke göra det. När jag 1925 vistades en tid i Chicago, arrangerades det, att jag fick tala svenska till Nordamerika i radion, och de voro angelägna därom, fast det skedde på denna stora kontinent med huvudsakligen engelsktalande folk, för att jag därigenom skulle kunna framföra en svensk hälsning från Sverige till svenskarna där ute. Till och med i svensk rundradio tillåtas de tre privilegierade nationsspråken att regelbundet inkräkta på utrymmet.

Nu har man kommit till oss och velat tala esperanto för att framföra en hälsning till esperantisterna i Sverige, vilka tillhöra de befolkningslager, som icke förstå franska, tyska och engelska, i regel åtminstone. Världsspråket kallas, i förbigående sagt, av utrikesministern ett hjälpspråk. Men alla språk äro ju till hjälp, och när världsspråket kommer med sin nya värld — vidgar möjligheterna för individerna och för folken på ett helt annat sätt samman — då komma nationalspråken visserligen att fortfarande finnas, men de sjunka ned till husbehovsspråk i vissa vinklar och vrår av världen. Därför bör väl det vilseledande och nedlåtande ordet hjälpspråk avskaffas någon gång. Världsspråket blir det suveränaste av alla språk.

Ett världsspråk är esperanto, och det är det som mest talas om och mest gör sig gällande. Ja, det är det enda, som slagit igenom i praktiken. Man kan väl inte vänta i evighet på det bästa världsspråket. Det bästa kommer aldrig i första taget, och allra minst kan man hoppa från det allra sämsta — det nuvarande språkläget — till det allra bästa. Början måste väl någon gång göras med något som slår igenom. Sedan kan det språket sammanhållas och utvecklas under ledning av en språkakademi. Nationalspråk ha bytt gestalt under tidernas lopp, och då kan även det världsspråk, som antas, förbättras, om det är några fel med det. Alla våra beslut i riksdagen och alla internationella beslut äro nu fulla med fel, som efterkommande få undanröja. Varför skulle då göras ett undantag för världsspråket?

Nu invändes, att i Sverige har arbetarnas bildningsförbund för sin del infört världsspråket i radio. Det har nämligen fått av radiotjänst till sitt förfogande en halvtimme i varje vecka, och en halvtimme i månaden av dessa halvtimmar ha de anslagit till esperanto. Emellertid har radiotjänst för egen räkning arrangerat föredrag och lektioner i engelska, tyska och även i franska med en halvtimme för varje språk i varje vecka. Nationalspråken äro sålunda radions skötebarn för närvarande, under det att världsspråket, som skulle kunna förbrödra människorna, är hänvisat till en månadshalvtimme på grund av att arbetarnas bildningsförbund tagit sig an detsamma och ej kunnat förbjudas att göra det. Det är alltså inte någon som helst förtjänst nedlagd från radions sida på världsspråket. Förståelsen och följaktligen även intresset saknas alldeles.

Jag har själv talat med riksprogramchefen Rabe, och han var särdeles älskvärd, man blir förtjust i honom som konversatör. Men om världsspråket hade han de underligaste föreställningar, alldeles som exempelvis en generalsekretärare i en stor internationell fredsorganisation, som också alldeles försummat världsspråksfrågans studium. De liksom andra vederlikar tro att man kunde på ett konstgjort världsspråk möjligen säga några fraser såsom »det är vackert väder i dag» och »goddag» och sådant. Diplomater i allmänhet och vederlikar synas till och med sakna förmåga att intressera sig för och studera världsspråksfrågan. Av utrikesministerns anförande befinnes ock, att utrikesministern är

obekant med denna fråga. Det är ej något särmärke för honom, utan för den samhällsklass, i vilken han, om jag så får uttrycka mig, lever och har sin varrelse så det är ingenting att förvåna sig över. Men jag skulle vilja be utrikesministern att någon gång studera och tänka sig in i frågan samt bibringa sitt departement och sin diplomati enahanda uppsåt. Här finnas från esperantister och andra åtskilliga avhandlingar om denna fråga, exempelvis folkförbundets generalsekretariats omfattande enquete i ämnet och bl. a. min motion nr 222 för år 1926, som innehåller en ganska fullständig exposé, principiell och praktisk. Läs dylika dokument först, så skall jag sedan be att få utbedja mig ett samtal med herr utrikesministern. Jag höll vid mitt förutnämnda besök ett litet föredrag för herr Rabe om saken. Han medgav förbindligast att han blivit litet turnerad genom föredraget. Men det har visat sig ej kunnat åstadkomma någon avsevärd förändring i hans sinnelag.

Staten utbildar ju språklärare i främmande nationella språk för dyra pengar i läroverk och universitet och genom utrikes resestipendier. Dessutom ges utsändningar på tyska, engelska och franska en gång i veckan i form av kurser, föredrag och skolföredrag. Är det då för mycket begärt, att man också skall något hjälpa ett ämne, som studeras ivrigt och längtansfullt på frivillighetens väg bland folket? Sista åren ha i medeltal 12,000 elever årligen besökt kurserna i esperanto, och de organiserade esperantisterna äro nu omkring 5,000. I hela världen är det ett språk, som studeras på samma sätt och införes i skolor. Andra regeringar intressera sig för detsamma, men i de skandinaviska länderna med deras små folk utan förmåga att öva inflytande i världen, ha vi regeringar, som på allt sätt sätta sig till motvärn mot att höja sina folk till inflytande och förståelse, utan vilja, att de fortfarande skola träla under slaveriet under franska, engelska och tyska språken. Och när jag en gång talade vid Lenin om denna sak, då jag hade ett regeringsuppdrag i Petrograd i januari 1918, förstod han inte heller bättre. »Varför skola vi ha bara ett världsspråk», sade han, »vi ha ju redan tre världsspråk, och ryskan blir det fjärde.» Italienarna vilja ha ett femte, spanjorerna ett sjätte, och så vidare, och Karl XII menade, att svenskan borde bli världsspråk. Arbetarnas bildningsförbund har i år trehundra studiecirklar i esperanto. Man frågar sig då: kunde inte dessa fattiga frivilligt studerande, pionjärer för en världsrevolution, vara värda så stort faderligt intresse från svenska statens sida, att esperanto åtminstone jämställdes med de otympliga nationalspråk med begränsade horisonter som under pina tvångsvis och med fatiga resultat studeras av de bättre lottade?

I interpellationen ha anförts några exempel. Det österrikiska regeringsrådet Steiner hade på offentligt uppdrag besökt åtskilliga länder och kom även till Stockholm för att hålla ett föredrag om Österrike. Jag förmodar att han skulle locka turister att fara dit. Kanske ville han även tala om deras bekymmer, och jag tycker det är bra, att man får höra olika personer tala om folkens bekymmer, ty detta väcker mera eftertanke än när de tala om deras glädjeämnen. I de övriga länderna, till antalet nio, rönkte han tillmötesgående. Men när han kom till Sverige, blev det stopp. Herr Rabe sade — det är Steiners egen i interpellationen återgivna berättelse — att på esperanto var det absolut omöjligt att få tala. »Jag ger åt esperanto blott så många minuter, som jag är tvingad till», sade han. Rabe har ej ens blivit tvingad till några minuter, ty det är arbetarnas bildningsförbund, som tagit upp esperanto. Och så tillade han: »Hos oss tillåta vi inte, att man gör propaganda för något land.» Är detta ett framsynt åskådningssätt, herr utrikesminister?

En indier, Sinha, som under en resa i flera länder var även här i landet och hållit två hundra föredrag på esperanto, ville hålla ett slutföredrag för svensk publik från rundradion. Detta vägrades av radiotjänst. På samma sätt gick

*Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)*

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

det 1931 för en amerikansk bankman, Josef Scherer, som gjort en resa över hela världen med radioföreläsningar på esperanto.

Hur skugggrädd radiotjänst i Sverige till skillnad från andra länder är för esperanto, visas av att 1927 besöktes Stockholm av professorn i juridik vid Söuls universitet japanen Hasegawa och i sällskap med honom Toki Zenmaro, redaktör för en av Tokios största tidningar. De önskade tala till svenskarna i radio. Deras enda möjlighet att göra sig förstådda av västerlänningar var esperanto, men de förbjöds av svensk radiotjänst att tala esperanto eller ens nämna ordet esperanto. Man ordnade då saken så, att resenärerna skrevo sina anföranden på esperanto, dessa anföranden översattes till svenska, och så fingo japanerna framför mikrofonen tala på japanska och en svensk radioman, beväpnad med den svenska översättningen, framförde den svenska texten. Att i radio tala japanska, som ingen begrep, det gick för sig, men det var förbjudet, att talet skulle få föras på esperanto, ehuru det finns en myckenhet svenskar, som inte önska något högre än att få höra ett föreläsning på detta språk, som är kärt för dem, därför att de känna, att det kan vidga horisonterna för dem. Ett värre bevis på svensk efterblivenhet kan väl knappast uppletas. Men det stämmer med erfarenheten, att vederbörande i radiotjänst vid upprepade tillfällen framhållit, att programrådet principiellt uttalat sig emot varje slag av utsändning på »artificiellt språk».

Nu hänvisade interpellationssvaret på initiativet av arbetarnas bildningsförbund, som svensk radio ej har någon förtjänst av. Det säges att genom att sålunda ha fått en halvtimme en gång i månaden för esperanto har detta språk i Sverige en mera gynnad ställning än det har vid flertalet utländska radioföretag. I England, heter det, har veterligen aldrig givits någon plats åt esperanto, och i Danmark, Norge och Finland skulle det förekomma endast undantagsvis och sporadiskt. Jag har här två förteckningar från 1929 och 1930 på de föreläsningar, som hållits i olika länder i världen. De visa något annat. Även i England har givits plats för esperanto, fast kanske ej i så stor utsträckning. Vad Danmark, Norge och Finland angår, rönste Steiner stort tillmötesgående där, när han ville hålla ett »sporadiskt» föreläsning, som det kallas, så att i alla händelser stå Norge, Danmark och Finland före Sverige, åtminstone när det gäller sporadiska föreläsningar.

Ja, nu återopas också av utrikesministern, att vederbörande inom rundradion förklarar, att organiserandet av språkundervisningen inte medger, att den sammanlagda tid, som nu anvisas för »språkundervisningen» — d. v. s. i nationalspråk — icke kan ökas, och därav följer, säger ministern, att en utvidgning av esperantoundervisningen skulle komma att inkräkta på den tid, som reserverats för de levande språken. Där ha vi en sådan där gammal klisché igen. »De levande språken!» Finns det några språk, som äro så totalt stendöda som nationalspråken för alla människor utom dem, som ha dem till modersmål? Kan ej höga vederbörande inom diplomatien få klart för sig denna enkla sanning?

Det må erinras, att de utländska nationalspråken också äro delvis tillverkade, ja till och med av en kommitté. I Ryssland lär det varit en enmanskommitté, som skapat det ryska nationalspråket genom sammansmältningar av munarter, och det tyska riksspråket lär också tillkommit på enahanda sätt genom en större kommitté. För övrigt, när ett barn föds, har det inget språk vid födseln, utan modern, som lutar sig över barnet, är denna kommitté, som inpräntar hos barnet moderns nationalspråk, vilket därför kallas för modersmålet.

Interpellationssvaret anknuter här till en liten försåtlig slutledning, som ytterligare visar, var haren har sin gång. Skall språkundervisningen utvidgas, säges det, så ligger närmast till hands att hålla föreläsningar på danska och

norska för att öka samförståndet mellan oss skandinaver. Det vore väl snarare skäl, att de tre familjerna lärde sig förstå varandras munarter, så att man ej behövde hålla föredragen från Sverige på danska och norska och tvärtom. Världspolitiets språkfråga är en större sak. Vi skandinaver ha det största behov av att finna oss tillrätta i världen och ej avskilja oss till en Grönköpings-enklav för att på det sättet — i varje fall förgäves — kunna hålla oss undan bränningarna i världshändelserna.

Men nu kommer utrikesministern med en hel del förhinder. Det har redan skyllts på vederbörande inom rundradion, att de sagt så och så, och det har erinrats, att *Arbetarnas bildningsförbund* inte har gjort några framställningar. Då förbundet inte gjort detta, så tycker utrikesministern, att det är väl ingen fara på taket. Av den fattiga halvtimme, som det fått disponera, en halv timme i månaden för sitt vidsträckt upplysningsarbete, har det avstått en fjärdedel till esperanto. Mera kan man ju inte begära av detta förbund, ty det är att begära det onaturliga av människorna. Den auktoriteten kan således inte åberopas med rätta, såvitt jag förstår.

Så kommer emellertid det stora numret. Utrikesministern åberopar folkförbundets auktoritet mot världsspråket. Därmed gör han förbundet verkligen en björntjänst, ty han framställer hela förbundet såsom en ignorant. Statsrådet talade icke alls om förberedelserna inom förbundet, utan endast om att när förbundet skulle ta itu med världsspråkproblemet, hänsköts det till förbundets kommitté för intellektuellt samarbete — en samling av professorer under franskt protektorat — och så föll naturligtvis saken där. Men varför förtiger utrikesministern alla de uttalanden av sympatier, som föregingo detta ömkliga resultat?

Jag skall då först be att få framhålla — det är viktigt att efter en sådan här framställning från svenska retringen erinras om, hur det verkligen förhåller sig — att under åren 1920 och 1921 väcktes motioner i ämnet inom folkförbundet för esperanto av representanter för 14 stater. Det var inte de härskande stormakterna, men Italien och Japan befunno sig i alla fall bland dem. Naturligtvis däremot icke Sverige, som oftast kommer sist i banbrytande utrikespolitiska frågor. Första församlingens andra kommission kom till följande sammanfattade resultat: »Nationernas förbund, konstaterande de språkliga svårigheter, som resa sig emot direkta förbindelser mellan folken och den trängande nödvändigheten att skapa ett medel däremot till hjälp för ett gott samförstånd mellan nationerna, följer med intresse försöken till offentlig undervisning i det internationella språket esperanto uti de offentliga skolorna hos många medlemmar i förbundet, samt uttalar en önskan, att generalsekreteriatet till nästa församling förbereder en rapport över de resultat, som vunnits på detta område.» I motiveringen tillade kommissionen, att den hört av representanter från Persien och Kina, att en omfattande folklig rörelse utbreder sig i Asien för åstadkommande av ett internationellt språk.

Sedan diskuterades frågan av den första församlingen. Jag erinrar mig ej, om det var då eller inom andra församlingen, som en svensk representant på uppdrag av den svenske utrikesministern motsatte sig de fjorton staternas motion. Det är typiskt svenskt sätt att skydda sitt eget folk. Denna gärning är emellertid en gång gjord och kommer att inskrivas i historien, förmodar jag.

Den andra församlingen resolverade sedan den 15 september 1921, att »problemet, för vilket intresserar sig ett allttjämt växande antal stater» — utom Sverige förstås, för där växer aldrig någonting i sådana livsfrågor — »förtjänar en noggrannare undersökning, innan det kan företagas till avgörande av församlingen». Det beslöts, att frågan skulle skickas till generalsekreteriatet för utredning. Generalsekreteriatet avgav sedan en omfattande enquête. Har

Ang.
rundradions
ställning till
världspolitiets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemet
språkfråga
m. m.
(Forts.)

utrikesministern läst den enquéten? — Nej! — Var god och gör det, för det vore välgörande för vår utrikesledning, och låt kollegerna också läsa den, och varför icke också bl. a. min förenämnda utredning.

»Enquéten kom till det resultatet, att »behovet av ett hjälpspråk» — det kallades förstas ännu så, ty den högre statskonsten befinner sig här ännu i barnstadiet — »gör sig överallt ivrigt gällande för ett underlättande av de direkta internationella förbindelserna.» Det följer så en hel rad med slutteser, av vilka jag citerar endast följande: »Esperanto synes i själva verket vara ett av de mest fulländade, sannolikt det enklaste och i alla händelser det mest spridda av föreslagna konventionella språk» och »esperanto är väl ägnat att fylla rollen av ett internationellt hjälpspråk och dess överflödande bruk i skrift och tal sedan trettiofem år tillbaka har givit det karaktären av ett levande och böjligt språk, som redan är utvecklat och mäktigt av ytterligare framsteg.» Det är således ett »levande» språk, ty det talas i alla världsdelar och utav människor, som inte kunna tala de invecklade nationalspråken annat än modersmålet. Så utvecklades i dessa teser också lättheten att lära esperanto till skillnad mot de nationella språken, och det framhölls, att »esperanto överlastar icke skolornas program» — barnen äro intresserade av esperanto, därför att språket är överkomligt, och de kunna korrespondera på detsamma med barn i främmande länder. Det sägs vidare: »Esperantos utbredning betraktas av många regeringar» — naturligtvis icke den svenska — »såsom ett viktigt framsteg i civilisationen, men dess obligatoriska införande i skolorna beror framför allt på en internationell överenskommelse, som lämnar garanti för att ett tillräckligt stort antal stater äro beredda att taga samma mått och steg.» Slutligen säges: »Användandet av esperanto synes föra med sig en andå av internationell solidaritet, helt och hållet i samklang med folkförbundets uppgift.» Därefter sammanfattades teserna i en lång slutsats.

Förut hade som sagt en kommission och en församling intresserat uttalat sig för saken.

Så skickades generalsekretariatets rapport till »kommittén för intellektuell samarbete» (Commission de Coopération Intellectuelle). Den bestod av några europeiska professorer och en amerikansk professor; en fransman, hedersprofessorn H. Berghson, var ordförande. Denna kommitté behandlade ämnet den 26 juli och den 2 augusti 1923 och antog följande resolution: »Kommittén har ägnat mer än två sammanträden» — de ansågo detta vara mycket — »åt detta problem. Den bestrider icke de fördelar, som skulle uppkomma genom allmänt antagande av ett konstgjort hjälpspråk, men håller före, att alla dess bemödanden böra nedläggas på utbredningen av de levande språken och den moderna litteraturen, vilka företräda efter dess mening ett av de mäktigaste medel att närma andarna, att underlätta samförståndet mellan folken, med ett ord, att förverkliga folkförbundets ideal.» Detta uttalande antogs av kommittén med 6 röster mot 1, varjämte 3 ledamöter avhöllo sig från att rösta. Det var icke ståtligare, herr utrikesminister, men det är bakom detta pekorall, som den svenska regeringen nu söker skydd fortfarande för att undgå att komma med oundärliga hävor till sitt eget folk.

I kommitténs uttalande märker man ock den franska andan. Den ansågs — det har jag hört från initierade — helt och hållet stå under franskt inflytande. Dess majoritet — sex röster mot fyra — övermannades av sin okunighet, sitt överklasseri och sin dröm, att franskan, världsspråket, det diplomatiska världsspråket, inte skulle degraderas. Tidigare hade inom förbundet vid behandlingen av de fjorton staternas motion den franske delegeraden Hanotaux hållit ett lidelsefullt föredrag till förmån för att franska språket skulle få behålla sin hegemoni. Så ligger det till.

Nu har som sagt regeringens representant här nöjt sig med att åberopa den

»intellektuella» folkförbundskommitténs förenämnda uttalande — förmodligen ett av de mest obegåvade, som är skrivet i världshistorien — nämligen att i stället för ett världsspråk önskar han utbredning av nationalspråken jämte därmed deras moderna litteratur — gudbevars — vilka företräda efter kommitténs mening ett av de mäktigaste medel att närma andarna, att underlätta samförståndet mellan folken, med ett ord, att förverkliga folkförbundets ideal.

*Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)*

Skola de djupa leden inom folken lära sig alla nationalspråk eller endast franskan, engelskan och tyskan, eller skall det kanske vara bara franskan? Menar man, att exempelvis en arbetarhustru skulle ligga på sin schäslong, röka cigaretter och läsa på originalspråket den sista franska romanen för att komma in i den franska litteraturen? Men skall hon enligt kommitténs recept riktigt komma in i världslitteraturen, måste hon kunna åstadkomma sådana underverk som att lära sig och på originalspråket läsa alla de andra hundratal folkspråken och deras »litteratur». Detta kan aldrig ske, och det går ej heller till så nu. Kännedom om främmande länders förhållanden får exempelvis svenska folket i gemen genom svenska läroböcker, svenska tidningar och svenska översättningar.

Det är ganska belysande, att när denna intellektuella kommitté antagit detta uttalande i världsspråksfrågan, så behandlade den omedelbart därefter följande ämne. En kinesisk delegerad dr Tchéan-Wei hade i folkförbundets delegeradeförsamlings andra kommission föreslagit samarbete mellan förbundets kommitté för intellektuellt samarbete och den internationella kongressen för moralisk uppfostran (l'éducation morale), som hölls i Genève sommaren 1923. Hans förslag skickades till kommittén för intellektuellt samarbete, och denna yttrade då följande: »Kommittén har varit enhällig i sitt beslut, att den icke kunde inlåta sig på denna väg. Kommittén giver sin hyllning åt kongressens uppgifter, åt det ideella uppsåt, som besjälar den, men moralisk uppfostran är ett område, som faller utom kommitténs räckvidd (>l'éducation morale est un domaine, qui lui échappe»). — Det moraliska schappar undan denna kommitté. — »Den har för övrigt för ögonblicket ingen förbindelse med någon kongress; och det är främst med vetenskapliga kongresser, som dylika förbindelser böra inledas.»

Vad visar detta? Jo, att en fullödig intellektuell kommitté inte har förbindelse annat än med någon vetenskaplig kongress och att moral är något för kommitténs uppgift främmande. Ej underligt då, att världsproblemets språkfråga, som är en eminent moralisk angelägenhet, undflyr kommittén.

Ett tankeväckande skådespel ligger framför oss. Folkförbundets kommitté för intellektuellt samarbete reserverar sig emot att vara en kommitté för mänskligt samarbete. En Österns son ensam menar inom förbundet att så borde vara förhållandet. Nu hava de europeiska regeringarna tillsatt en kommitté för att framlägga för rustningsminskningskonferensen i Genève ett förslag till konvention. Vid det sedermera framlagda förslaget fanns också en reservation av en kines, Woo Kaj Seng, som ansåg, att »vi måste också inlåta oss på de djupliggande orsakerna, de moraliska faktorerna». Det är reminiscenserna från Laotse, Konfutse, Mong Dsi, och andra Österns gamla gestalter, vilka ännu leva kvar i den kinesiska själen. Här stå hela Europas spetsar och taga politiskt avstånd från samröre med etik i politiken. De vilja ej studera de djupliggande orsakerna!

På detta sätt föll världsspråkstanken till sist i folkförbundets högsta instans i ämnet, och dess fall var stort. De stater, som väckt saken på tal, ha inte tagit upp den ånyo. Jag frågade en gång en esperantist, som ivrigt arbetat för esperanto i hela Europa och hör hemma i lilla ententen, där man särskilt ivrar för ett världsspråk: Hur kan det komma sig, att motionen i folkförbun-

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

det ej kommit tillbaka? Jo, svarade han, det förhåller sig nog så, att de stora statsmännen äro så rädda för att komma i minoritet inom förbundet, ty då kunna de förlora sin prestige.

Nu har utrikesministern lovat, att hans svar ej betyder ett avståndstagande från själva saken. Men kravet från folken gäller att få fram en officiell *nitälskan* för den synnerligen aktuella angelägenheten, nämligen huruvida överhuvud taget ett världsspråk inom överskådlig framtid skall bli internationellt sanktionerat och i så fall vilket språk. Det kan ske mycket fort. Det behövs inga blodiga revolutioner eller någon invecklad evolution. Saken kan fredligt genomföras på en halv generation, ja, mindre. Jag nödgas således säga, att utrikesministern ej har träffat pricken precis i sitt anförande.

Nu söker regeringen inte blott skydd bakom denna folkförbundets intellektuella kommitté utan säger även — och det tycker jag, att regeringen inte skulle ha gjort — att *riksdagen har avslagit under en lång följd av år* — »ständigt avslagit», säger interpellationssvaret — allt påkallat intresse i svensk utrikespolitik för ett internationellt världsspråk. 1921 antog emellertid första kammaren en skrivelse i denna sak med 74 röster mot 48, men i andra kammaren avslogs förslaget med 91 röster mot 56 därför att en socialdemokrat och en konservativ slogo sig ihop och yrkade avslag på sådana funderingar. Jag vet inte, vad det berodde på. Den ene hade studerat språk i Uppsala, och de flesta språkmänniskor i tyska, franska och engelska äro regelbundet motståndare. Så kom 1924, och ehuru andra kammarens deprimeraende beslut från 1921 låg i fatet, segrade saken emellertid i första kammaren med 39 röster mot 38. Däremot hade skillnaden i andra kammaren mellan majoriteten och minoriteten minskats på det sättet, att frågan i andra kammaren avslogs med blott 49 röster mot 38. En regering bör regera. Den bör gå i spetsen för frågorna och ej söka skydd bakom en riksdag, som i stället bör väckas upp till sitt ansvar i en av världens och särskilt vårt lands viktigaste fredsfrågor.

Sedan kommer jag till *det andra interpellationssvaret*. Statsrådet Jeppsson har där redogjort riktigt och fullständigt för, huru rundradion i Sverige är organiserad, men man kommer väl till det bestämda resultatet att det är inte bra i alla fall. Det medgives, att nya tider kunna medföra, att man slår in på andra bogar och fulländar organisationen i åtskilliga avseenden. Däri ligger en instinkt och ett löfte, men det hänvisas till en obestämd framtid, eftersom något ej kan åtgöras i den nuvarande ekonomiska depressionen. I den senare har kommunikationsministern sökt sitt starkaste stöd för sin avvaktande hållning. Men det åberopas samtidigt, att till och med i *riksdagsmotioner framhållits, att rundradioprogrammen uppfyllt de anspråk, som man har ställt på desamma*, nämligen att stå på en hög ideell, kulturell och konstnärlig nivå och vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet. Det hade motionärer 1930 anført i sina motioner, och kommunikationsministern kan ju med ett visst fog fråga: Varför motionera de då? Men just detta, att de ha motionerat, betyder, att även de tagit anstöt av, att ett aktiebolag skall ha hand om saken och att den överlämnats till den enskilda företagsamheten. Och man vet ju, hur hjälplös statens kontroll ofta ställer sig i dylika fall. Vad har statens oändliga kontroll betytt för den enskilda företagsamheten, som föranlett det nuvarande ekonomiska debäclet?

Så må vidare sägas, att de exempel på denna genstörtighet mot allt, vad världsspråksrörelse och esperanto heter, som utgår från den svenska rundradion, ha sin näring i de styrandes egen obekantskap med saken. På samma gång ha de emellertid i alla fall en känsla av att en gång i framtiden blir det kanske något av detta. Vi behöva emellertid detta snart, och det kan genomföras snart, om regeringen ville taga initiativ. Tänk, om regeringen

här ville komma fram med en sådan proposition, som stödde sig på folkförbundets generalsekretariats utlåtande och de tidigaste kommissionernas framhållande av esperanto! Om det från regeringen hade kommit proposition här-om, skulle det då inte ha gått bättre att få gehör för den här saken i riksdagen?

icke kan väl i varje fall utrikes- och kommunikationsministrarna tycka, att den ställning, som intagits av rundradion till världsproblemets språkfråga och som jag har belyst genom exempel, är ett verkligt uttryck för »en hög ideell, kulturell och konstnärlig nivå och präglad av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet»?

Emellertid tackar jag för de benägna svaren, som berett världsspråket tillfälle att göra sig påmint, och för den osparda möda, som ligger bakom de omfattande svaren. Nästa gång ha statsråden och särskilt utrikesministern kanske blivit i tillfälle att även studera en av världens största fredsfrågor.

Herr Wagnsson: Herr talman! Interpellanten har så utförligt behandlat frågan om esperanto, att anledning saknas att närmare fördjupa sig i ämnet. Jag har svårt att i vissa avseenden följa honom. Själv har jag aldrig trott på, att esperanto avsett att bli något annat än ett internationellt hjälpspråk, och jag tror att den som sträcker sina önskemål i det avseendet längre måhända svävar litet för mycket i det blå.

För egen del vill jag uttala min tillfredsställelse över det svar, som lämnades av hans excellens herr utrikesministern, i vad det avser hans försäkran, att därest Arbetarnas bildningsförbund anser sig ha behov av ökad tid för sin studie- och föreläsningsverksamhet, kan man förvänta, att deras i det avseendet framställda önskemål bli mottagna med förståelse från aktiebolaget Radiotjänst. Jag uttrycker sålunda den förhoppningen, att därest någon sådan framställning inkommer, den av vederbörande skall bli på ett tillmötesgående sätt behandlad. I den mån det då kan styrkas, att det föreligger ett verkligt behov av ett bättre tillgodoseende av språkundervisningen, finns det ju möjligheter att på detta område åstadkomma den utvidgning, som interpellanten har avsett.

Jag tillåter mig också uttrycka min särskilda tillfredsställelse över det meddelande, som av hans excellens lämnades i avseende på planerna att i radio-programmen också låta grannspråken oftare få höras. Detta meddelande tror jag skall mottagas med stor tillfredsställelse i vårt land.

Det är emellertid inte för att göra dessa små kommentarer till interpellationssvaren som jag begärt ordet. Ett rykte har berättat, att chefen för finansdepartementet sträckt ut sin hand för att plocka från licensavgifterna en slant till statskassan. Det sker ju redan nu i viss utsträckning, och när det då blir allt större hål i budgeten förstår man, att man överallt med ljus och lykta letar efter att finna de medel, som behövas för att täcka de uppkomna bristerna. Jag tror också det är möjligt att genomföra vissa, kanske till och med ganska betydande besparingar beträffande vad som hänger samman med aktiebolaget Radiotjänsts verksamhet. Aktiebolaget Radiotjänst är ju organiserat på ett sådant sätt, att man inte har den effektiva garanti för tillgodoseende av statsnyttan, som vore önskvärd. Personligen håller jag fast vid den uppfattning, som jag, då denna fråga för ett par år sedan var föremål för riksdagsbehandling, uttalade i denna kammare, att tiden nu kan vara mogen för ett förstatligande av radioverksamheten, såsom ju redan skett i flertalet eller i varje fall i ett mycket stort antal av Europas länder.

Om emellertid besparingar kunna göras, synes det mig orimligt att på denna väg införa en ny beskattning. Radion bör inte bli något beskattningsinstrument, varigenom telegrafverket har möjlighet till en okontrollerad in-

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

*Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)*

direkt beskattning av det svenska folket, en beskattning, som dessutom genomföres, utan att riksdagen har någon möjlighet att utöva direkt inflytande därpå.

Då vore det betydligt riktigare, därest man härvidlag kan genomföra några verkliga besparingar, att åstadkomma en sänkning av de nu utgående licensavgifterna. Dessa torde, med hänsyn till den allmänna prisnivån i landet för närvarande, vara tilltagna i överkant. Jag rekommenderar därför herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet att taga denna fråga i benäget övervägande.

Herr Norman: Herr talman! Det må tillåtas mig att med några korta ord understryka ett par synpunkter i denna fråga, som förut blivit något berörda av herr Lindhagen. Det är med verklig förvåning man tar del av de exempel, som herr Lindhagen anfört i motiveringen till denna interpellation, angående hur aktiebolaget Radiotjänsts styrelse ställt sig i vissa fall, när det gällt esperanto. Herr Lindhagen skildrade där bland annat, hurusom det österrikiska regeringsrådet H. Steiner icke kunde komma till tals med den svenska allmänheten genom radio, trots att han hade goda förbindelser och på olika sätt försökte uppnå detta. Han fick inte ens på tyska tala om internationella esperantomuseet i Wien. Herr Lindhagen har anfört ytterligare några liknande exempel som visa, att det hos den styrelse, som det här är fråga om, finns en verklig oförståelse för detta internationella hjälpmedel för folken att komma i kontakt med varandra.

Om jag förstod hans excellens herr utrikesministern rätt, skulle det förhålla sig så beträffande aktiebolaget Radiotjänsts styrelse i fråga om detta spörsmål, att här har man att väga mellan möjligheterna att ge tid åt esperanto eller åt de levande språken, och att dessa senare skulle få lov att trängas undan, om man skulle ge ökad tid åt esperanto att höras i radio. Enligt min uppfattning har herr Lindhagen alldeles rätt, när han här säger, att statsmakterna på så många olika sätt gynna studiet av de levande språken genom de stora anslagen till vårt högre undervisningsväsen och även på andra sätt, under det att de studieintresserade bland de bredare folklagen, som söka möjligheter att få blicken vidgad och även internationella frågor belysta på ett helt annat sätt än förut, befinna sig i motvind.

Det enda skälet för att man icke på detta område skulle ge en mera gynnad ställning åt detta internationella hjälpspråk skulle enligt min uppfattning vara, att dess utbredning och omfattning vore så ringa, att så få skulle nås genom Radiotjänsts verksamhet på detta område. Nu är det ju dock så, att hjälpspråket esperanto har arbetat sig fram både nationellt och internationellt till en ganska stark ställning. Nationernas förbund har ju givit sitt officiella erkännande åt esperanto som internationellt hjälpspråk genom godkännandet av den delegeraderapport av 1923, som hans excellens här omnämnde. Internationella arbetsbyrån, detta betydelsefulla organ för ett internationellt social-politiskt samarbete, begagnar sig av esperanto i sin verksamhet, och vid konferensen i Genève 1929 konstaterades det inom internationella arbetsbyrån, att »esperanto har gjort det möjligt att nå kontakt med personer och institutioner, vilka det annars varit svårt att komma i förbindelse med». Ett tjugotal stora internationella organisationer ha tagit upp esperanto som ett hjälpmedel för medlemmarna att komma i förbindelse med varandra. Bland dessa olika organisationer kan ju särskilt i detta sammanhang förtjäna att omnämnas Radioamatörernas internationella kongress i Paris 1925, som antog esperanto som radiohjälpspråk, och Internationella radiounionen, som vid sitt årsmöte i Lausanne 1927 anbefallde esperantos användande för radio och hem-

ställde, att på olika utsändningsstationer regelbundet skulle upptagas esperantoutsändningar.

Vad vårt land beträffar har ju herr Lindhagen här förut angivit några siffror, som visa hurusom intresset för detta internationella hjälpspråk vinner en allt starkare utbredning bland de bredare folklagren. Det synes mig då vara mycket behjärtansvärt, om intresset ytterligare skulle kunna stimuleras utöver vad som sker genom de esperantohalvtimmar, som arbetarnas bildningsförbund anordnar en gång i månaden, och om det kunde ordnas med esperantoutsändningar även på ett annat sätt och i en annan omfattning.

I en tid sådan som vår, då så många krafter äro i rörelse för att bygga upp murar mellan folken och försvåra det internationella samarbetet och den internationella samverkan och därmed också låsa oss fast vid det nödtillstånd, som vi för närvarande uppleva, då är enligt min mening varje försök och varje ärlig strävan, som syftar till att nå över dessa murar och sätta folken i förbindelse med varandra, värda all uppmuntran ifrån statsmakternas sida. Och jag tror att på grund av den sammansättning, som aktiebolaget Radiotjänsts styrelse har, det skall finnas möjligheter för den högsta statsmakten att här underlätta vägen för de önskemål, som så starkt förefinnas på olika håll ute i landet, att esperanto får en smula gynnsammare plats sig tillmätt beträffande radioutsändningen.

Är det så, att den konservatism hos Radiotjänsts styrelse, som jag finner, att de uppgifter, som herr Lindhagen har lämnat i motiven till sin interpellation, vittna om, skall fortleva, så att det — för att använda herr Lindhagens egna ord — allt fortfarande skall saknas möjligheter för en skälig yttrandefrihet även för en nyare tids tänkesätt och angelägenheter, då kommer enligt min bestämda uppfattning denna konservatism att aktualisera kraven på förståtligande av det bildningsorgan, som ju rundradion kan sägas utgöra.

Herr Lindhagen: För att intressera utrikesministern och regeringens övriga medlemmar att åtminstone studera denna fråga och taga del av vad som är uttalat i densamma, vill jag ytterligare nämna som ett exempel, att engelska vetenskapsamfundet på sin tid tillsatte en kommitté för undersökning av frågan om ett internationellt hjälpspråk. Den bestod av elva personer, filosofie doktorer, professorer m. fl., vilka kommo till det resultatet, att de förordade esperanto först och främst framför nationalspråken, men även framför ido, som nu i alla fall synes ha i det närmaste avträtt från skådeplatsen.

Ett världsspråk måste ju vara neutralt, logiskt byggt och någorlunda lättlärt, och därför yttrade den engelska kommittén om saken följande:

»Ett nationalspråks svårigheter i uttal, ordförråd, oregelbundenhet, idiommer etc. förhindra dess behärskande i andra länder av andra än en liten minoritet. Ett nationellt internationellt språk är en motsägelse i uttryckssättet. Det allmänna antagandet av en nations språk skulle giva denna nation ett världsinflytande, till vilket de andra ej skulle beredvilligt samtycka. Franska, spanska, engelska, tyska och andra språk hava alla ivriga förespråkare. Denna lösning innebär således ett obegränsat antal lösningar, ömsesidigt förstörande varandra.»

Vidare heter det: »Engelskan lider inte endast av ovannämnda olägenhet, utan den är vidare nedtyngd ('handicapped') av kaotisk (oregelbunden) stavning.» Vidare säges, att »om engelsk stavning skulle göras ljudenlig (fonetisk), skulle det medföra ännu mera svårigheter för genomsnittseuropéen, emedan språket då bleve mindre internationellt» — om de latinska rötterna komma bort, naturligtvis. »I bästa fall», säger den engelska kommittén, »tager det tjugo gånger så lång tid att lära engelska ofullständigt som att behärska esperanto grundligt. Varför begära att för vår bekvämlighet större delen av män-

*Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)*

Ang.
rundradions
ställning till
världs-
problemets
språkfråga
m. m.
(Forts.)

niskosläktet skulle studera tjugo gånger längre tid endast för att lyckas komma i förbindelse med sina medmänniskor mindre fullkomligt.»

Det är bara engelsmän, som kunna ha en sådan vidsyn, fast de kämpa för nationella intressen!

Det är vidare en sak, som jag nyss glömde. Vid Stockholms högskola ha vi nu en verklig renässans i de nationella språkens representation. Vi ha fått det ena nationalspråket representerat efter det andra. Det tillsättes icke blott, professorer i de stora språken, i mindre europeiska språk upprättas lektorat och föreläsningar. Jag sitter själv i styrelsen, och efterlyser för varje gång ett anslag till ett världsspråk, till något lektorat i esperanto, till jämförande språkforskning, som verkligen är en vetenskap varav man kan draga slutsatser. Här är det nu bara fråga om främmande nationalspråks invasion över den arma svenska nationen, som av sina egna ledare ständigt hållas nere i språkförtryck och därmed också i obetydlighet.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 145, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna jämte i ämnet väckta motioner.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 146, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 54 och 55.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 56, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 57, sammansatta första lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 10 och 11 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 97—101.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talmän! Jag får hemställa att kammaren ville besluta, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden bevillningsutskottets betänkande nr 57, i anledning av väckta motioner angående ändring av 56 § 1 mom. taxeringsförordningen, må sättas efter sammansatta första lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 149, i vad den avser utlämnande av stödlån åt egnahemslantagare, jämte i ämnet väckta motioner.

Denna hemställan bifölls.

Upplästes två till kammaren ankomna protokoll, så lydande:

År 1932 den 9 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksbanken för valperioden 1932—1935 efter herrar A. Amné och P. E. Sköld, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1932—1935:

herr Sköld, Per Edvin, ledamot av riksdagens andra kammare, med 25 röster,
» Amné, Axel, bankokommissarie, ... » 25 » ;

suppleanter

för tiden från valet till dess nytt val under år 1933 försiggått:

herr Wilhelmsson, Erik Johan Henrik, kamrerare i riksbanken, med 42 röster,
» Abrahamsson, Erik Rudolf, förutvarande ledamot av riksdagens första kammare, ... » 25 » ,
» Björnsson, Johan Edvard, ledamot av riksdagens första kammare, ... » 20 » .

Ernst Trygger.

S. H. Kvarnzelius.

Olof Olsson

Ernst Wigforss.

i Kullenbergstorp.

År 1932 den 9 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels fullmäktige i riksgäldskontoret för valperioden 1932—1935 efter herrar P. A. Hansson och G. H. Andersson, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1932—1935:

herr Hansson, Per Albin, förutvarande statsråd, redaktör, .. med 42 röster,
» Andersson, Gustaf Henning, hemmansägare, ... » 42 » ;

suppleanter

för tiden från valet till dess nytt val under år 1933 försiggått:

herr Bäckström, Helge Mattias, fil. dr, f. d. professor, ... med 42 röster;
» Nilsson, Janne, lantbrukare, ... » 40 » ,
» Magnusson, Karl Hilding, trädgårdsmästare, ... » 39 » .

Ernst Trygger.

S. H. Kvarnzelius.

Olof Olsson

Ernst Wigforss.

i Kullenbergstorp.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna, ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen, dels ock till de paragrafer, som därom borde intagas i riksdagsbeslutet.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets memorial nr 147, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut om anslag för en andra avloppstunnel vid Porjus kraftstation; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av väckt motion angående åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditvärigheter, i vad den avser viss ändring i lagen om sparbanker m. m.; och

nr 72, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om inrättande vid riksbankens avdelningskontor i Malmö av en ny kamrerstjänst i 24:e lönegraden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.26 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
